

Sygn. akt V CZ 119/12

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Anna Owczarek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z wniosku K. P.

przy uczestnictwie R. S., G. S., K. S. i T. D.

o dział spadku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 17 kwietnia 2013 r.,

zażalenia uczestnika postępowania R. S.

na postanowienie Sądu Okręgowego w L.

z dnia 20 czerwca 2012 r.,

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w L. postanowieniem z dnia 20 czerwca 2012 r. ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 128.975,47 zł i odrzucił skargę kasacyjną uczestnika postępowania R. S. jako niedopuszczalną. W uzasadnieniu Sąd stwierdził, że wartość przedmiotu zaskarżenia wskazana przez uczestnika postępowania R. S. jako kwota 428.190,03 zł została wyliczona nieprawidłowo. Uwzględniając zakres zaskarżenia wcześniejszą apelacją i stopień jej uwzględnienia (168.630,00 zł - 39.654,53 zł) przyjął, że wartość przedmiotu zaskarżenia wyraża się kwotą 128.975,47 zł. Alternatywnie określił, wyliczając wartość przedmiotu zaskarżenia w oderwaniu od wskazanego środka odwoławczego, uwzględniając stanowisko uczestnika w toku postępowania oraz zakres uwzględnionych roszczeń, że może się ona wyrażać kwotą 146.070,90 zł. Obie wskazane kwoty są niższe od wartości przedmiotu zaskarżenia, wynoszącej w odniesieniu do skargi kasacyjnej w sprawach o dział spadku 150.000 zł (art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c.), stąd skarga podlega odrzuceniu.

Skarżący w zażaleniu na powyższe postanowienie - kwestionując prawidłowość odrzucenia skargi w następstwie ustalenia nieprawidłowej wartości przedmiotu zaskarżenia - popierał stanowisko, że wynosi ona 428.190,03 zł jako suma kwot (1) 234.053 zł stanowiącej wartość nieruchomości spadkowej, (2) 99.053 zł różnicy między wskazaną jako zawyżoną a rzeczywistą wartością nieruchomości spadkowej, (3) 36.570,78 zł pełnej, zwaloryzowanej wg propozycji skarżącego, kwoty z tytułu spłaty przez niego długu spadkowego, (4) 58.513,25 zł suma spłat zasądzonych od niego na rzecz uczestników postępowania z tytułu uzyskania składników majątkowych w naturze.

Sąd Najwyższy zważył:

Skarga kasacyjna przysługuje do Sądu Najwyższego od wydanego przez sąd drugiej instancji postanowienia co do istoty sprawy w sprawach o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami i dział spadku, jeśli wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest niższa niż 150000 zł (art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c.). Wymogiem formalnym skargi kasacyjnej jest wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398⁴ § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

Prawidłowość wypełnienia tego obowiązku podlega kontroli sądu drugiej instancji i Sądu Najwyższego, które mogą weryfikować prawidłowość wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2001 r., IV CZ 20/01, niepubl., z dnia 21 listopada 1002 r., I CZ 152/01, niepubl.).

Powszechnie akceptowany jest w judykaturze pogląd, wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2003 r. III CZ 153/02 (OSNC 2004, nr 4, poz. 60), w myśl którego w sprawie o dział spadku wartość przedmiotu zaskarżenia z reguły nie może przekraczać wartości udziału należącego do uczestnika wnoszącego kasację. Tylko wyjątkowo, gdy uczestnik podważa samą zasadę podziału albo gdy zaskarża rozstrzygnięcie dotyczące roszczeń dochodzonych z tytułu posiadania rzeczy wspólnej lub tytułem zwrotu pożytków albo rozliczenia nakładów, wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału. Sąd Najwyższy trafnie zwrócił uwagę, że interesy majątkowe poszczególnych uczestników postępowania ograniczają się do wysokości udziałów w poddawanym podziałowi majątku, stąd wartością przedmiotu zaskarżenia - nawet wówczas, gdy orzeczenie zaskarżono „w całości” - jest z reguły nie wartość całego dzielonego majątku, ale wartość konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego środek odwoławczy dotyczy. Zasada ta ma zastosowanie również wtedy, gdy postanowienie zostało zaskarżone w całości i skarżący domaga się uchylenia go w całości.

Konsekwentnie odnośnie do postanowienia sądu drugiej instancji, którym oddalona została apelacja uczestnika postępowania, na ogół należy przyjąć, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną może być taka sama, jak w apelacji albo niższa, jeśli skarżący częściowo uznał racje sądu odwoławczego lub zrezygnował z części swoich pretensji ponadto odniesiona nie do wartości całego dzielonego majątku, a indywidualnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego środek odwoławczy dotyczy i z reguły nie może przekraczać wartości udziału należącego do uczestnika (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2009 r. IV CSK 107/09, niepubl., z dnia 15 grudnia 2006 r., III CZ 88/06, z dnia 24 lipca 2008 r., IV CZ 53/08, z dnia 6 maja 2010 r., II CZ 38/10, z dnia 1 czerwca 2011 r., II CZ 27/11). Nie jest możliwe określenie

tej wartości na kwotę wyższą od wskazanej w apelacji, ponieważ zwykle zakres zaskarżenia, tj. kwestionowanego wcześniej rozstrzygnięcia, nie może być szerszy. Wyjątki od tej reguły dotyczą sytuacji, gdy sąd odwoławczy równolegle rozpoznawał apelację innego uczestnika postępowania i w jej uwzględnieniu wydał orzeczenie reformatoryjne, gdy uczestnik podważa zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów, długów lub darowizn, następstw posiadania bądź w następstwie upływu czasu znacząco zmieniała się wartość masy majątkowej i podlegała ona przeszacowaniu. W takich wypadkach wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału (por. postanowienie z dnia 5 maja 1978 r., III CZP 26/78, OSNCP 1979, nr 1, poz. 3, z dnia 12 lipca 2007 r., III CSK 177/07, niepubl., z dnia 3 czerwca 2009 r., IV CSK 107/09, niepubl.). Przez zasadę podziału w powyższym znaczeniu należy przy tym rozumieć nie odwołanie się do wartości całej masy majątkowej, gdy stanowiska stron co do jej podziału są rozbieżne, z wyjątkiem przyznania jej wbrew woli skarżącemu z obowiązkiem spłaty (wówczas znaczenie ma konsekwencja zadysponowania danym składnikiem wyrażająca się różnicą wartości praw majątkowych których żądał i tych które otrzymał w postaci zasądzonej od niego sumy spłat/dopłat), tylko sytuację gdy kwestionuje się fakt i podstawę uznania danego składnika majątku za wspólny (wówczas uwzględnia się jego wartość) bądź dopuszczalność podziału z uwagi na zakazy bądź ograniczenia istniejące w tym zakresie, a wynikające z ustawy lub umowy. Zbliżone stanowisko w tym przedmiocie przyjął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 sierpnia 2008 r., V CSK 136/08, niepubl.

W apelacji uczestnik postępowania R. S., wskazując jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę 140.000 zł, kwestionował treść orzeczenia działowego w zakresie obejmującym część wartości nieruchomości spadkowej (zawyżenie), sposób podziału i wysokość obciążenia spłatami z tytułu przyznania mu części majątku ponad udział, przeszacowanie spłaconego długu spadkowego, rozliczenie nakładów i wydatków. Wnioskodawczyni i pozostali uczestnicy postępowania nie zaskarżyli postanowienia Sądu pierwszej instancji. W następstwie uzupełnienia postępowania dowodowego Sąd odwoławczy uwzględnił apelację uczestnika postępowania R. S. w części, zatem w tym zakresie

nie ma podstaw do kwestionowania przez niego wydanego rozstrzygnięcia w braku interesu prawnego w zaskarżeniu.

Zgodzić się należy ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, że wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej są nieprawidłowe i prowadzą do jej bezpodstawnego zawyżenia. Podstawowym błędem jest wskazanie całej wartości masy spadkowej (nieruchomości), dublowanie przyjętej przez Sąd wartości masy spadkowej poprzez równoległe uwzględnienie jej przy kwestionowanym zawyżeniu wyceny nieruchomości i spłatach, nieodjęcie wartości udziału skarżącego przyznanego mu w naturze oraz jego udziału w spłaconym długu spadkowym. Ogółem po weryfikacji prawidłowości wyliczenia wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną, tj. interes majątkowy uczestnika postępowania w zakresie objętym tym nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia obejmuje, zgodnie z jego twierdzeniami i zarzutami, sumę wartości zawyżenia składnika majątku przyznanego skarżącemu w naturze i odpowiadającego jego udziałowi ($234.053 - 135.000 = 99.053 \times 25 \% = 24.763$ zł), wartości dopłaty na rzecz pozostałych uczestników postępowania z tytułu przyznania mu w naturze składnika majątku ponad przysługujący udział z uwzględnieniem wskazanego zawyżenia ($15.613,70 \times 3 = 46.841,10$ zł), wartości dopłaty na rzecz wnioskodawczyni z tytułu przyznania mu w naturze składnika majątku ponad przysługujący udział z uwzględnieniem zawyżenia ($176,80$ zł), wartości różnicy zwaloryzowanej kwoty spłaconego długu i poniesionego wydatku, pomniejszoną o udział skarżącego w długu spadkowym ($36.570,78 - 1.254 = 35.316,78 \times 75 \% = 26.487,60$ zł). Łącznie zweryfikowana wartość przedmiotu zaskarżenia, w nawiązaniu do wyliczeń uczestnika postępowania sprecyzowanych w kwestionowanym zakresie w zażaleniu, wyraża się zatem kwotą 98.268,50 zł i jest niższa od wartości jego udziału w spadku powiększonego o kwotę rozliczenia ze wskazanych dodatkowych tytułów.

Przyjęta przez Sąd Okręgowy wartość przedmiotu zaskarżenia, oparta ma rachunkowej operacji pomniejszenia wartości przedmiotu zaskarżenia wskazanej w apelacji o sumę kwot uwzględnionych w rozliczeniach na korzyść skarżącego w następstwie jej uwzględnienia w części przez sąd odwoławczy, nie jest pozbawiona podstaw w dotychczasowej praktyce orzeczniczej i nie może być

uznana za błędną wobec złożoności rozliczenia oraz niewskazania sposobu obliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia przez uczestnika postępowania R. S. bezpośrednio w skardze kasacyjnej. Judykatura i doktryna prawnicza zgodnie wskazują, że sprawdzanie wartości przedmiotu zaskarżenia ma uniemożliwiać obchodzenie przepisów procesowych i zapobiec bezpodstawnemu jej zawyżaniu, instrumentalnie zmierzającemu do zapewnienia kontroli kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZ 89/06, niepubl.).

W tym stanie rzeczy, skoro wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od progu wskazanego w art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c., zażalenie kwestionujące prawidłowość postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej, jako pozbawione uzasadnionych podstaw, podlega oddaleniu w oparciu o art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ w związku z art. 13 § 2 k.p.c.